

ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНИХ ДЕРЖАВІ Й ТЕРИТОРІАЛЬНИМ ГРОМАДАМ ЗБИТКІВ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

TAX CRIME TRENDS AND COMPENSATION OF STATE AND LOCAL COMMUNITIES OF DAMAGES: CRIMINOLOGICAL, CRIMINAL LEGAL AND PROCEDURAL ASPECTS

Долгий О.О.,

д.ю.н., с.н.с., головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут Національної академії прокуратури України

Долгий О.А.,

головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут фіскальної політики

Мудряк Т.О.,

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та кримінології

Університет державної фіскальної служби України

У статті, на підставі даних державної статистики, досліджуються тенденції прояву податкової злочинності в Україні та аналізуються результати діяльності з відшкодування підрозділами фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України збитків – майнової шкоди у грошовому виразі, завданої державі і територіальним громадам країни податковими злочинами. Досліджуються тенденції заповнення та відшкодування збитків за кримінальними справами/кримінальними провадженнями, досудове розслідування за якими закінчено слідчими підрозділів фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України у 2010–2015 роках. За результатами наукового пошуку пропонуються авторські висновки.

Ключові слова: податкова злочинність, динаміка податкових злочинів, досудове розслідування, підрозділи фінансових розслідувань, збитки, відшкодування.

В статье, с использованием данных государственной статистики, исследуются тенденции налоговой преступности в Украине и анализируются результаты деятельности по возмещению подразделениями финансовых расследований Государственной фискальной службы Украины убытков – имущественного вреда в денежном эквиваленте, причиненных государству и территориальным общинам страны налоговыми преступлениями. Исследуются тенденции причинения и возмещения убытков по уголовным делам/уголовным производствам, досудебное расследования по которым закончено следователями подразделений финансовых расследований Государственной фискальной службы Украины в 2010–2015 годах. По результатам научного поиска предлагаются авторские выводы.

Ключевые слова: налоговая преступность, динамика налоговых преступлений, досудебное расследование, подразделения финансовых расследований, убытки, возмещение.

This article, based on the provisions of criminology, criminal and criminal procedural law, the authors analyze the results of tax crime trends in the country in recent years and the results of the refund of the tax police investigators – financial investigation units of the State Fiscal Service of Ukraine, damages caused by criminal offenses. In justifying the relevance of the study, the authors stress that law enforcement agencies and their departments entrusted with the task of fighting economic crime, including in tax activities, the amount of reimbursement of losses has always been and is one of the key indicators of the investigative work. In justifying the relevance of the study, the authors highlight that law enforcement agencies and their units entrusted with the task of fighting economic crime, including in tax activities, the amount of reimbursement of losses (damages) has always been and is one of the key indicators of the investigative and operational and investigative work. We study trends and causing damages in criminal matters/criminal proceedings and pre-trial investigation in which investigators completed financial investigation units State Fiscal Service of Ukraine in 2010–2015. In article in the local currency and a global currency – US dollars, the analysis for the years 2010–2015 on the following parameters: damaged by years, recovered losses for years, actually compensated losses (seized money and valuables) for years; all suffered losses in six years, total losses reimbursed in six years, only really recovered losses for six years; damaged in an average year, recovered losses on average per year, actually compensated losses on average per year in the specified period.

Key words: tax crime, dynamics of tax crimes, pre-trial investigation, financial investigations departments, damages, compensation.

Актуальність дослідження проблем економічної злочинності, з якою пов'язана проблема відшкодування завданих кримінальними правопорушеннями збитків, суттєво підвищилася з прийняттям і введенням у дію Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) 2012 року. Для правоохоронних органів, їх підрозділів, на які покладено завдання боротьби з економічною злочинністю, зокрема, й у сфері податкової діяльності [1], відшкодування заподіяних кримінальними правопорушеннями збитків завжди було і є одним із основних показників слідчої та оперативно-розшукової роботи.

Відмітимо внесок у розробку різних аспектів цієї проблеми, що здійснили С. О. Александров, Л. М. Баранова, О. В. Верхогляд-Герасименко, О. П. Герасимчук, А. Є. Гутник, С. В. Давиденко, О. Г. Кальман, Я. О. Клименко, В. Т. Нор, В. П. Палиюк, Т. П. Підюкова, В. М. Попович, І. І. Татарин, Л. Д. Удалова, П. В. Цимбал, М. Є. Шумило та ін. Так, в одному з останніх досліджень І. І. Татарина вказується, що за результатами здійснених у попередні

роки аналітичних розробок, у середньому 40 % потерпілих узагалі не отримують жодного відшкодування завданої їм кримінальними правопорушеннями шкоди. При цьому загальна сума матеріальної й моральної шкоди, що була встановлена вітчизняними судами за вироками, які набрали законної сили 2014 року сягнула 10,5 млрд. грн. (2012 року – 2,9 млрд. грн., 2013 року – 6,2 млрд. грн.) [2], збільшившись у порівнянні тільки з 2012 роком у 3,6 рази і в черговий раз підкресливши актуальність та необхідність поглибленого вивчення цієї проблеми.

Разом з тим, аналіз останніх публікацій за окресленою проблематикою свідчить про невіршеність окремих її частин через недостатню увагу щодо їх вивчення відносно слідчих підрозділів фінансових розслідувань, які функціонують у структурі податкової міліції ДФС України. Значення стосується й оцінки результативності діяльності вказаних підрозділів з відшкодування збитків, завданих у сфері податкової діяльності державі та територіальним громадам країни правопорушеннями, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Податкова злочинність – це суспільно небезпечне явище, яке виникає внаслідок конфлікту між державою в особі відповідних органів фіскальної служби та платниками податків [3, с. 145]. Одним із головних критеріїв віднесення злочинів до податкових є спрямованість цих діянь проти податкової системи та спричинення шкоди у вигляді ненадходження податків, зборів (обов'язкових платежів) [4, с. 279] до державного і місцевих бюджетів.

Податкова злочинність є одним з найбільш небезпечних видів економічної злочинності, що відзначається надзвичайно високим рівнем та латентністю, коефіцієнтами злочинної діяльності і активності, має міцну тенденцію до поширення у тяжких формах і значних сумах, становить основне джерело відтворення тіньової економіки України [5]. Саме тому наведені в таблиці 1 відомості, де узагальнені дані державної статистики, лише певною мірою характеризують, по-перше, динаміку податкової злочинності – викритих у сфері податкової діяльності злочинів, а, по-друге, – результативність роботи податкової міліції з протидії цим злочинам.

Причин такої ситуації може бути декілька: зміни законодавства, прийняття нового КПК України, який значно обмежив ініціативність оперативно-розшукової діяльності підрозділів податкової міліції; проблеми кадрової роботи тощо.

Переходячи до висвітлення тенденцій відшкодування заподіяних податковими злочинами збитків, котрі є наслідком злочинної поведінки несумлінних платників податків, відмітимо, що у теорії права доволі ґрунтовно досліджена етимологія термінів «збитки» і «шкода». За ґрунтованими висновками шкода, зокрема, розглядається: 1) як сукупність несприятливих особистих немайнових, а також майнових наслідків, що виникли у разі порушення суб'єктивних прав фізичної або юридичної особи, і є однією з умов або підстав виникнення обов'язку щодо її відшкодування; 2) як будь-яке знецінення блага, що охороняється правом, і тому її поділяють на майнову та немайнову (моральну) [6, с. 144]. За ч. 1 ст. 55 КПК України, щодо

фізичної особи – це моральна, фізична або майнова шкода, щодо юридичної особи – майнова шкода [7]. У свою чергу, збитки – це грошова оцінка шкоди у разі неможливості відшкодувати її в натурі [6, с. 144].

У нашому дослідженні головну увагу зосередимо на реальному відшкодуванні збитків, заподіяних кримінальними правопорушеннями, досудове розслідування за якими, відповідно до ст. 216 КПК України, віднесено до компетенції слідчих податкової міліції – підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (за статтями 204, 205, 205-1, 212, 212-1, 216, 218-1, 219, а також, за визначених законом умов, за статтями 192, 199, 200, 222, 222-1, 358, 366 КК України [8]). Вказані підрозділи належать до органів, які здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства у сфері податкової діяльності [9]. До реального відшкодування заподіяних кримінальними правопорушеннями збитків у сфері податкової діяльності в нашому дослідженні ми відносимо фактично вилучені у процесі досудового розслідування гроші та цінності у грошовому виразі (далі – реальне відшкодування збитків). Ці дані обліковуються державною статистикою, яку ми використовуємо в статті.

Не долучаючись до детального обговорення проблеми класифікації кримінальних процесуальних функцій і місця в їх системі відшкодування завданих кримінальними правопорушеннями збитків, все ж зазначимо, що в теорії кримінальні процесуальні функції поділяють на основні, факультативні та допоміжні. При цьому відшкодування матеріальної шкоди відносять, зазвичай, до факультативних функцій [10, с. 46]. Відшкодування шкоди, що ґрунтується на положеннях Конституції України, шкоди, яка завдана кримінальними правопорушеннями, форми її відшкодування в рамках кримінального провадження, передбачені і забезпечуються, перш за все, нормами КПК України. Це, наприклад, п. 5 ч. 9, ч. 10 ст. 100; чч. 1, 2 та 3 статті 127–130, 167–173, 175, ч. 1 ст. 177, 182, ч. 4 ст. 374, чч. 2 і 3 ст. 572 КПК України [7]. Право потерпілого на відшкодування (компенсацію) шкоди в кримінально-

Таблиця 1

Відомості про кількість направлених до суду у 2010–2015 роках слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (податкової міліції) кримінальних справ/кримінальних проваджень з обвинувальним висновком/обвинувальним актом щодо осіб, які вчинили злочини у сфері податкової діяльності

Кількість кримінальних справ (проваджень) /відповідно до кількості осіб							Усього за 6 років	+/- 2015 р. до 2010 р. (%%)
2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.			
1062 / 1244	1050 / 1291	1029 / 1243	717 / 832	644 / 683	673 / 715	5175 / 6008	-36,63 / -42,52	

Таблиця 2

Відомості про встановлені слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (податкової міліції) та відшкодовані у 2010–2015 роках збитки за кримінальними справами/кримінальними провадженнями, за якими закінчено досудове розслідування

№ № з/п	Період (рік)	Установлено збитків усього		У тому числі інтересам держави та територіальних громад (%%)	Відшкодовано збитків			У тому числі вилучено грошей та цінностей (реально відшкодовано)		
		у тис. грн.	у тис. дол. США		у тис. грн.	у тис. дол. США	у % до збитків	у тис. грн.	у тис. дол. США	у % до збитків
1	2010	1427084	179833,2	98,39	254716	32097,9	17,8	21516	2711,3	1,51
2	2011	1913878	240207,6	94,88	513591	64459,9	26,8	25244	3168,3	1,32
3	2012	2109433	263976,1	99,62	630724	78929,3	29,9	8293	1037,8	0,39
4	2013	1341769	167868,0	99,85	775224	96987,9	57,8	5245	656,2	0,39
5	2014	960311	80788,7	99,9	709766	59710,9	73,9	10058	846,2	1,05
6	2015	918192	42032,7	100	533581	24426,1	58,1	12911	591,0	1,41
7	Сума збитків за 6 років	8670667	974706,3		3417602	356612		83267	9010,8	

му провадженні передбачено також іншими вітчизняними нормативно-правовими актами, низкою міжнародно-правових актів, як і обов'язок уповноважених органів і підрозділів, у т. ч. – фінансових розслідувань ДФС України, щодо відновлення прав потерпілого, відшкодування заподіяної кримінальними правопорушеннями шкоди.

Так, Податковий кодекс України, а саме п. 1.2 ст. 350 наголошує, що, відповідно до покладених завдань, податкова міліція вживає заходів щодо відшкодування завданих державі збитків. Учасники кримінального провадження, а також, за їх згодою, будь-які інші фізичні чи юридичні особи, мають право на будь-якій стадії кримінального процесу відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення [12, с. 105]. У сфері податкової діяльності в Україні внаслідок таких правопорушень значного поширення набуло спричинення майнової

шкоди (у грошовому виразі – збитків) саме державі й територіальним громадам.

Щодо ДФС України, її слідчих підрозділів – фінансових розслідувань, то пп. 58 п. 4 Положення про ДФС України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236 [13], чітко визначено, що Служба «провадить відповідно до закону оперативну-розшукову діяльність, досудове розслідування, а також вживає заходів до відшкодування завданих державі збитків».

Відомчий нормативно-правовий акт – Наказ ДФС України «Про затвердження Положення про Головне слідче управління фінансових розслідувань ДФС» від 18 листопада 2014 року № 294 [14] конкретизує завдання з відшкодування збитків у сфері податкової діяльності і покладає на слідчі підрозділи фінансових розслідувань виконання функцій і процедур при проведенні в межах наданих законом повноважень, оперативно-розшукової

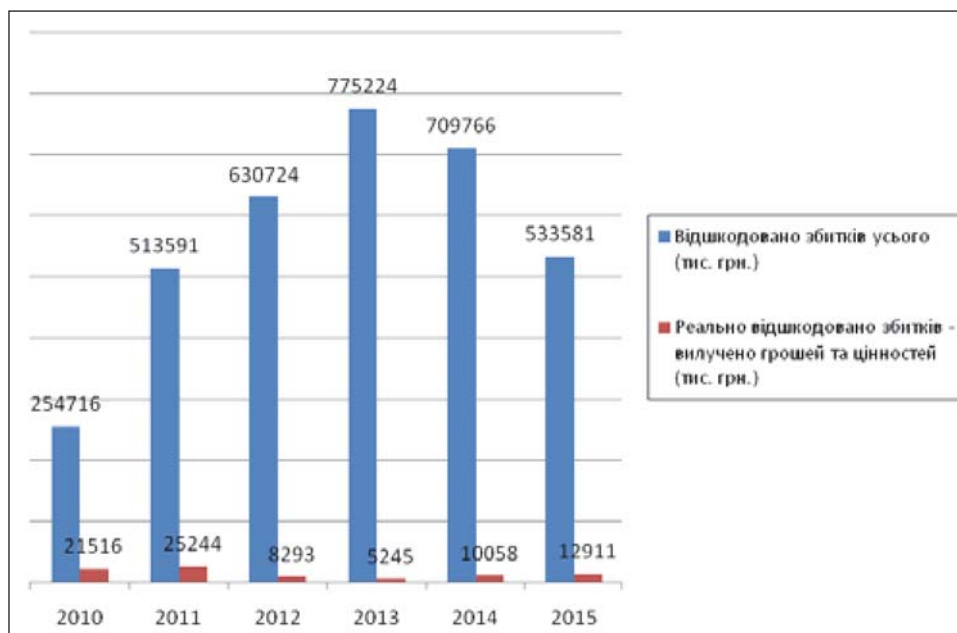

Рис. 1. Відшкодовано збитків у 2010–2015 роках за кримінальними справами/кримінальними провадженнями, досудове розслідування за якими закінчено слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (податкової міліції)

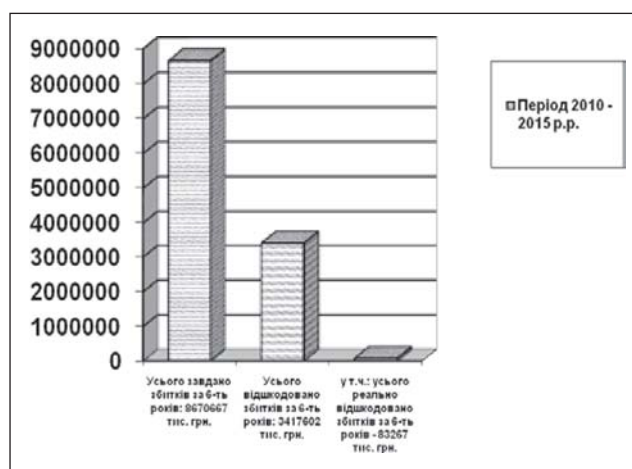

Рис. 2. Сумарні показники завданих та відшкодованих збитків у 2010–2015 роках за кримінальними справами/кримінальними провадженнями, за якими закінчено досудове розслідування слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (податкової міліції) (усього за 6 років)

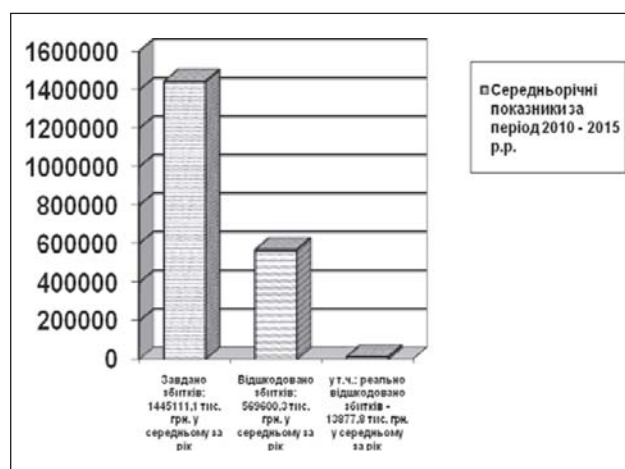

Рис. 3. Середньорічні показники завданих та відшкодованих збитків за період 2010–2015 років за кримінальними справами/кримінальними провадженнями, за якими закінчено досудове розслідування слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України (податкової міліції)

діяльності, досудового розслідування та заходів щодо відшкодування завданих державі збитків.

Для наочності динаміку відшкодування збитків у 2010–2015 роках слідчими підрозділів фінансових розслідувань ДФС України покажемо на рисунку 1.

Аналіз наведених на рисунку 1 та в таблиці 2 даних свідчить про наступне.

Загальна сума встановлених у 2010–2015 роках у кримінальних справах/кримінальних провадженнях, за якими закінчене досудове розслідування слідчими податкової міліції, становила 8 млрд. 670 млн. 667 тис. грн. Збитки у сфері податкової діяльності, переважно, були завдані інтересам держави та територіальних громад. Найбільша сума збитків встановлена у 2012 році, найменша – 2015 року.

Що стосується відшкодування збитків, то загальна ситуація тут характеризується такими показниками. Найнижчий відсоток відшкодування спостерігається 2010 року, найвищий – 2014 року.

Щодо реального відшкодування збитків у сфері податкової діяльності, то ситуація тут значно гірша. Загалом за вказаний період відсоток реального відшкодування ледь перевищував півтора відсотка – у 2010 році, коли він довінював 1,51 % до встановлених збитків.

Про тенденції реального відшкодування завданих кримінальними правопорушеннями збитків у сфері податкової діяльності узагалі навряд чи є сенс говорити, оскільки питома вага вилучених грошей та цінностей у загальній сумі встановлених збитків є мізерною: в межах 0,39-1,51 % за вказаних періодів.

Якщо розглянути сумарні – за 6 років, що аналізуються, та середньорічні за цей період показники завданих кримінальними правопорушеннями і відшкодованих слідчими підрозділів фінансових розслідувань (податкової міліції) збитків, то маємо таку картину.

Проведений аналіз також засвідчив, що, починаючи з 2013 року, коли положення нового КПК України були чинними вже повний період, у грошовому виразі сума збитків, встановлених за кримінальними провадженнями, за якими закінчено досудове розслідування слідчими податкової міліції, має тенденцію до зменшення. Стосовно відшкодування збитків, то така тенденція відслідковується з 2014 року, що, безсумнівно, не є позитивним показником діяльності відповідних уповноважених підрозділів органів ДФС України – як фінансових розслідувань, так і оперативно-розшукових.

Отже, за результатами нашого дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Стан справ із реальним відшкодуванням збитків, встановлених за кримінальними справами/кримінальними провадженнями щодо сфери податкової діяльності, за якими у 2010–2015 роках закінчено досудове розслідування слідчими податкової міліції, висуває додаткові вимоги до вдосконалення за цим напрямом організації та правового забезпечення діяльності уповноважених підрозділів податкової міліції. Зокрема, щодо поліпшення взаємодії, в першу чергу інформаційної, працівників оперативно-розшукових підрозділів зі слідчими підрозділів фінансових розслідувань, ревізорів та інших фахівців органів ДФС України. Ці аспекти повинні бути в обов'язковому порядку враховані у процесі вирішення питання про реформування податкової міліції й утворення на її базі іншого органу виконавчої влади в сфері контролю за додержанням в Україні податкового законодавства із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, вчинених проти фінансових інтересів держави та територіальних громад країни (фінансова поліція, Служба фінансових розслідувань), що сьогодні перебуває на порядку денному.

2. Щодо податкової діяльності в контексті проведеного дослідження відмітимо таке. На складові елементи категорії «податкова діяльність», обґрунтування якої наведено в літературі [1], протиправна поведінка платників податків-суб'єктів господарювання впливає наступним чином: порушує положення КК України, вимоги інших нормативно-правових актів, що регулюють грошові надходження до державного і місцевих бюджетів; чинить негативний вплив на реалізацію регламентованих правовими нормами процедур і операцій, оскільки здійснюються вони у протиправний (кримінальний) спосіб; унеможливує своєчасне і в повному обсязі виконання податкового обов'язку через свідоме нехтування ним; завважає задоволенню в достатньому обсязі потреб держави і територіальних громад країни у грошових коштах; загалом формує суспільну небезпеку в сфері податкової діяльності, для фінансових інтересів держави і територіальних громад країни, завдаючи їм суттєвих грошових збитків.

3. На завершення ще раз підкреслимо: відшкодування збитків завжди було, є і повинно бути одним із вагомих показників, що характеризують оперативно-службову діяльність органів і підрозділів, що здійснюють боротьбу з економічною, у т. ч. податковою злочинністю, серед них і підрозділи фінансових розслідувань ДФС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долгий О. О. Податкова діяльність : правовий зміст, поняття, індикатори та етапи розвитку в Україні / О. О. Долгий // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 4 (67). – С. 41–51.
2. Татарин І. І. Забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, на досудовому розслідуванні : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза ; оперативно-розшукова діяльність» / І. І. Татарин. – Львів, 2015. – 21 с.
3. Петрук Г. С. Діяльність слідчого щодо забезпечення відшкодування збитків при розслідуванні податкових правопорушень / Г. С. Петрук // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – № 4 (67). – С. 144–148.
4. Цимбал П. В. Податкові злочини та їх класифікація / П. В. Цимбал, Т. Я. Цимбал // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2008. – № 2 (41). – С. 278–284.
5. Іванов А. В. Кримінологічна характеристика податкової злочинності в Україні / А. В. Іванов // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2 (6) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirknik/2.2014/30.pdf
6. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
9. Долгий О. А. Тенденції заподіяння та відшкодування збитків за кримінальними провадженнями слідчих підрозділів фінансових розслідувань ДФС України / О. А. Долгий, О. О. Долгий // Фінансова безпека України на сучасному етапі : матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Ірпінь, 25 березня 2016 року) ; відп. за вип. Л. М. Касьяненко, А. В. Гарбінська-Руденко / Університет ДФС України. – Ірпінь, 2016. – С. 361–364.
10. Карабут Л. Система кримінальних процесуальних функцій / Л. Карабут // Национальный юридический журнал : теория и практика. – 2014. – С. 44–47.
11. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

12. Молдован А. В. Кримінальний процес : навчальний посібник / А. В. Молдован, С. М. Мельник. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

13. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-n>

14. Про затвердження Положення про Головне слідче управління фінансових розслідувань ДФС : Наказ Державної фіскальної служби України від 18 листопада 2014 року № 294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fortetsya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=9027:-----02092014--n-101-q-----09072014-n-1q&catid=178:mdz

УДК 343.352

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ (ПОГЛЯД ТЕОРЕТИКА В ОЧІКУВАННІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

CRIMINAL LAW ASPECTS OF ILLICIT ENRICHMENT (VIEW OF A THEORIST WHILE WAITING FOR JUDICIAL PRACTICE)

Дудоров О.О.,
д.ю.н., професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Запорізький національний університет

У статті розглядаються проблемні питання кримінально-правової характеристики незаконного збагачення. На підставі викладення та аналізу доктринальних підходів висувуються пропозиції, спрямовані на вдосконалення статті 368-2 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: незаконне збагачення, корупція, презумпція невинуватості, предикатне діяння, активи, докази, особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

В статье рассматриваются проблемные вопросы уголовно-правовой характеристики незаконного обогащения. На основании изложения и анализа доктринальных подходов выдвигаются предложения по усовершенствованию статьи 368-2 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: незаконное обогащение, коррупция, презумпция невинности, предикатное деяние, активы, доказательства, лицо, уполномоченное на выполнение функций государства и местного самоуправления.

The article investigates issues of criminal law characteristics of illicit enrichment. It is established that Art. 368-2 of the Criminal Code of Ukraine which is dedicated to illicit enrichment has repeatedly experienced changes that resulted in changing perceptions about the essence of this crime. The legislator is in the search for the most appropriate model of Art. 368-2 of the Criminal Code, which would have served as an effective means of combating corruption by criminal law and would not contradict fundamental principles of the national legal system.

It is shown that the wording of criminal law provision on illicit enrichment in the way recommended by Art. 20 of the UN Convention against Corruption, would be contrary to the relevant constitutional provisions. Instead, the current wording of Art. 368-2 of the Criminal Code can be considered a compromise: it is the result of the implementation by Ukraine of international legal recommendation, while it does not indicate violations (at least apparent) of the constitutional principle of the presumption of innocence.

By teleological interpretation of the criminal law it is established that criminal liability for illegal (corrupt) enrichment is designed to ensure transparency of public officials conduct, is able to play the role of one of the most effective means to counter latent corruption because it does not depend on the detection and prosecution of specific acts of corruption and focuses on availability in the hands of relevant the subject of excessive property, the origin of which cannot be explained by the legitimate sources of income. The provision on the inadmissibility of assessing the quality of the criminal law exclusively from the point of difficulties associated with its use is substantiated.

It is suggested that in case when significant amount of assets is acquired by a person authorized to perform state or local government functions, into ownership by illegal, but not criminal means, the criminal legal assessment of the offense can be given by using the rules of the Criminal Code on insignificance. It is found that used in part 1, Art. 368-2 of the Criminal Code turn «acquiring person ... into ownership of assets ...» makes it impossible to enforce this criminal law in cases when a person authorized to perform state or local government functions, has not accumulated (increased) their wealth but illegally got rid of property costs (for example, he or a person close to him received various services – health, education, travel, entertainment, legal, repair, transport, etc. for free or for a «symbolic» price).

Based on the provision and analysis of doctrinal approaches, proposals aimed at improving the Art. 368-2 of the Criminal Code of Ukraine are introduced. It is proved that the latter needs to be improved at least in the following part: 1) corruption orientation of crime provided in it should not cause doubts (today this direction is indicated probably only by the designation of illicit enrichment subject); 2) the object of corrupt enrichment should not be determined in the context of criminal procedure proof; 3) indication of the acquisition of assets into ownership requires adequate substitute; 4) Art. 368-2 of the Criminal Code should provide for willful nature of corrupt enrichment and contain alternate reference to the enrichment of another person that occurs with the consent of the person authorized to perform state or local government functions; 5) designation of a subject of corrupt enrichment in all parts of Art. 368-2 of the Criminal Code has to be uniform.

Key words: illicit enrichment, corruption, presumption of innocence, predicate offense, assets, evidence, person authorized to perform state or local government functions.

Останнім часом увага правників прикута до новел антикорупційного законодавства, чимало з яких піддається жорсткій і, як не прикро це констатувати, справедливій критиці. Однією з новел, неоднозначно сприйнятих фахівцями, є ст. 368-2 Кримінального кодексу України «Незаконне збагачення», щодо змісту, значення і перспектив якої в юридичній літературі висловлюються контрадикторні судження. Мої погляди на цю кримінально-правову заборону також не залишались незмінними і піддавались еволюції – від характеристики статті КК про відповідаль-

ність за незаконне збагачення як сумнівної законодавчої новели до поступового усвідомлення її потрібності для більш ефективного протидії корупції в сучасних умовах і вироблення розрахованих у першу чергу на практиків рекомендацій щодо її застосування.

Метою пропонованої статті є з'ясування проблемних аспектів кримінально-правової характеристики незаконного збагачення, викладення та аналіз спрямованих на їхнє усунення підходів, вироблених доктриною (праці О.І. Гузоватого, О.П. Денегі, К.П. Задой, О.О. Книженко,